

верујем да се и оне могу препевати.⁶¹⁸ И научник Димитријевић закључује: да о свему томе сведочи Шантићев "поетски извештај", како га је именовао и насловио, о појави метеора над Мостаром.

Поменимо овде и две добро одабране песме страних аутора које уоквирују овај мали циклус. То је почетна песма *Говор метеорита* Артура Лундквиста⁶¹⁹ и помало митски осмишљени стихови Ф. Халоса *Метеори*⁶²⁰.

Комете – звезде репатице – космате звезде

*Комету слутимо,
то мало тело што заводи Сунце
исто а увек другачије;
и очи навикнуте на мрак, на стари космос ...*
Јелена В. Цветковић

Комете, сликовитије "косате, космате звезде", или звезде репатице, одувек су побуђивале пажњу песника, звездочатаца, астролога, мистика, па су, с доста разлога, добиле средишње место у антологији *Космички цвет*. Та небеска тела променљивог изгледа и облика, често са блеђом или сјајном, косастом траком у виду репа,⁶²¹ према народном веровању, имају моћ да наговештавају судбоносне догађаје.⁶²² Комете, које се, попут планета и планетоида, крећу око Сунца, постале су основа кометомантије – прорицања на појавама комета. Далеких двадесетих година прошлог века Тодор Радивојевић је, у великој мери, поједностављено, са становишта знања тога доба, писао да комете нису небеска тела обликована као звезде и планете, "већ су састављене од мноштва већих и мањих делова ... језгра, магловитог омотача и репа",⁶²³ из чега се може запазити да су оне, помало мистично, представљене као тајанствени објекти који крију непознате опасности.

Када је бирао песме о кометама за антологију, Димитријевић је имао већ изграђену песничку поетику о том експресивном небеском феномену. У занимљивом чланку за *Млади физичар* писао је да комете долазе у ред

⁶¹⁸ Саставни део Миљковићеве поетске формуле света је да су управо речи његов моћни оквир. "Све што се дешава, дешава се на подручју језика и симбола, било да се ради о атомима или о звездама". – Б. Миљковић, *Песме*, Просвета, Београд, 1965, стр. 249.

⁶¹⁹ А. Лундквист, *Говор метеорита*, "Текстови на снегу", Багдала, Крушевац, 1985.

⁶²⁰ Ф. Халос, *Савремена чехословачка поезија*, Нолит, Београд, 1962.

⁶²¹ *Речник српскохрватског књижевног и народног језика*, књ. X, САНУ, Београд, 1978, стр. 56.

⁶²² У древном Мексику, Перуу и другде, прелетање комета био је лош предзнак, најава националне катастрофе, као што су глад, пораз у рату или блиска краљева смрт. – Ж. Шевалије, А. Гербрант, *Рјечник симбола – митови, сни, обичаји ...* стр. 268.

⁶²³ Т. Радивојевић, *Основи математичке географије*, II издање, Београд, 1923, стр. 37.

"најспектакуларнијих небеских појава".⁶²⁴ Велелепни приказ светлосног распрскавања плени својом раскоши. Током минулих епоха комете су, поред осећања дивљења и чуђења, изазивале страх и најављивале „ратове и велике несреће, а нарочито су важиле као весници смрти владара“, пише Димитријевић⁶²⁵.

Исказе ове врсте потврђују и поједине песме у антологији *Космички цвет*. Тако Јелена В. Цветковић пева о претњи ватрене комете и ужасу света:⁶²⁶

"Комета прети одасвуд;
небо је катастрофично стално
киша небеска пада у нама".

Страх од комета, који Димитријевић помиње помало поетолошки, присутан је у народним представама прошлих векова, а у неколико и данас. За појаву комета везивао се ужас и страхоте, како каже поетеса; заједно са том стравом и катаклизмичним виђењем, ишле су бојазни „од драматичних појава у природи, зараза, ратова и катастрофа сваке врсте“.⁶²⁷

Састављач антологије и врсни астроном објашњава зашто комете побуђују велико интересовање и наглашава да је оно последица њиховог могућег утицаја на Земљу. Када се комете сувише приближе неком великом небеском телу, оне се „распадају на безброј ситних комадића који образују метеорски рој“.⁶²⁸ Димитријевић записује податак да је, од првих помена у кинеским записима 2315. године пре наше ере до данас, виђено око 1500 различитих комета, од којих се неке јављају периодично. Ту се поново враћа Халејевој комети која је, како видимо из *Космичког цвета*, повише опевана. Слободан Вуксановић је према њој насловио читаву збирку песама, сагледавајући је изнад косовско-метохијских светиња.

Стиче се утисак да су песме Првослава Ралића, *Светли траг* и *Пљусак комета*,⁶²⁹ објављене у овом одељку антологије *Космички цвет*, у извесном смислу настале под утицајем научно-популарне литературе и актуелних астрономских појава. Тај утисак појачава присуство фактографских појединости у Ралићевим стиховима. Песма почиње поменом велике црвене мрље на Јупитеру, што се, уз истицање пљуска комета, које доносе нове олује, појављује и у наредној строфи:

⁶²⁴ М. С. Димитријевић, *Комете*, „Млади физичар“, стр. 7.

⁶²⁵ У наставку додаје да је папа написао специјалну посланицу, такозвану папску булу и бацио клетву на Халејеву комету која се појавила приликом опсаде Београда 1456. године. – Исто, стр. 7.

⁶²⁶ Ј. Цветковић, *Космички миг*, у књизи "Неодложна бербa", Рад, Београд, 1996.

⁶²⁷ *Астролошки лексикон*, стр. 126.

⁶²⁸ М. С. Димитријевић, *Комете*, стр. 7.

⁶²⁹ П. Ралић, *Космички хербаријум*, Просвета, Ниш, 1995.

„А онда плусак комета
Јупитер вришти од радости
стигоше нови гејзири и олује ...“

Напоменимо да и Димитријевић, у чланку *Комете*, на сличан начин помиње тај плусак и износи неке фактографске појединости које је и Ралић претиховао у песми *Халејева комета*.

У овом циклусу публиковане су и две врло добре песме под насловом *Репатица*, које припадају различитим поетикама, и више неуједначених о Халејевој комети. *Репатицу* Вељка Петровића, већ је у своју антологију унео Зоран Мишић, пре скоро пола века, а почетне речи из првог стиха који гласи "Космички цвете, ког не узбра нико", послужиле су као наслов целе Димитријевићеве књиге.⁶³⁰ Наредна песма знаменитог песника Љубомира Симовића, под истим насловом, само у првој строфи носи нешто од бранковско-стражиловске мелодиозности, док је преостали део сав у знаку самоироничних астралних и кантарских мера:

„Да л ме то неко овом звездом мери
и, мерећи ме, ко тег помера
по небу ко по кантарском репу,
и с тога репа пресуду ми чита?“⁶³¹

Вредно је помена да и Димитријевић посебно пише о репу као једном од главних обележја комете, истичући да је то „најкарактеристичнији део ових небеских тела“.

Међу песмама о Халејевој комети издваја се истоимена певанија нобеловца Јарослава Сајферта. Њој су блиске две драматски озрачене песме Слободана Вуксановића, тада актуелног министра просвете, из књиге *Халејева комета над Косовом. Песме Дечанско бођење Халејеве комете*⁶³² и *Халејева комета у Девичу*, на свој начин сведоче о погибелности и погромима на Косову и Метохији. У њима су пропевале наше патње и страдања после којих би требало да дође извесно духовно препорађање.⁶³³ Столетни зов, одјек и молитва, вазносе се над Косовом и Метохијом и лебде над њим. Јер тамо се не збраја и не сабира, пошто се са кочева памћење скида ("Натопљено /Па утабано"). Песник поставља питање: „Да л се ко одзива“, и одговара позивајући се на астралне просторе:

⁶³⁰ *Антологија српске поезије*, сакупио Зоран Мишић, Матица српска, Нови Сад, 1956.

⁶³¹ Љубомир Симовић, *Горњи град*, БИГЗ, Београд, 1990.

⁶³² С. Вуксановић, *Халејева комета над Косовом*, Хипнос, Београд, 1990.

⁶³³ Аутор овог текста је слично певао: "Дечани сумрачја развиделе, / Надрасли василинска стецишта; / Обасину сводове потавнеле, / Пупчаница им утрбно запишта" - Н. Цветковић, *Чувидне мисли*, Завод за уџбенике и наставна средства, 2000, стр. 59.

„Сем одјека столетног
Звезданог
Због тебе
Све по теби“.

Антологичар Димитријевић је, као и песник Вуксановић, забринут над драматичном судбином Косова и зато бира ове песме-предсказања. Њему су, упркос свему, дечанска и девичка сазвежђа жива у зрачном *васељенском обасјању*.⁶³⁴ И даје за право Халејевој комети да осветли:

„Сањиве пастире и будне овце

Да осветли Јоаникија Светог“,

али и да својом чудесном и помало парадоксалном снагом „угаси запаљено сено“, које некрсти стално потпирују и пале.

Певање о Универзуму као безграничном васионском простору

У антологији *Космички цвет*, одељком о *Универзуму* завршава се певање о небу, Сунцу, Месецу и звездама, уколико се оставе мало по страни последњи циклуси о *Астрономима и њиховим инструментима* и *Освајање космоса*, којима се овом приликом нећемо бавити. У том одељку су стихови о рађању васионе, о васељени, свемиру, световима,⁶³⁵ што у ширем смислу и представља Универзум. *Речник српскохрватског књижевног језика* – Матице српске уз реч универзум, понајпре бележи: свет, а потом васиона, свемир.⁶³⁶

Универзум, или васиона, (и Димитријевић те речи узима у синонимском значењу),⁶³⁷ је васцели, свеобухватни свет, са свим небеским

⁶³⁴ Н. Цветковић, *Књижевно-поетички фрагменти уз "Косовијаду"*, у књизи "Косовијада", Матица српска, 1997, стр. 78.

⁶³⁵ Драгоцени речник *Синонима и сродних речи српскохрватског језика* Миодрага С. Лалевића садржи одредницу: *васиона, васељена, васелена, свемир, космос*. Поводом прва три синонима Лалевић истиче да су истог корена и смисла: *сав свет небески, свет у смислу све што постоји у бескрају свемирском*. А за наредне синониме бележи: *свемир (мир значи свет) је што и сав свет, васиона*. Космос је туђица за васиону. – При крају, Лалевић упућује на свет. Свет је све што постоји, све о чему се зна, што се замишља, сунчани систем ... И ту додаје да су васиона, васељена, васелена, свемир, истог смисла: *цео свет, све на свету, сав видљиви и невидљиви свет*. – М. С. Лалевић, *Синоними и сродне речи српскохрватског језика*, Лексикографски завод "Свезнање", Београд, 1974, стр. 844. и 775.

⁶³⁶ *Речник српскохрватског књижевног језика*, књ. VI, Матица српска, Нови Сад, 1976, стр. 526.

Као изворник и пример: "Читав бескрајни универзум није друго него живо јединство". – Б. Бошњак, В. Филиповић и др., *Антологија филозофских текстова*, Загреб, 1954.

⁶³⁷ М. С. Димитријевић, *Постанак и развој универзума*, „Васиона“, 1994, XLII, 4, стр. 61-63.